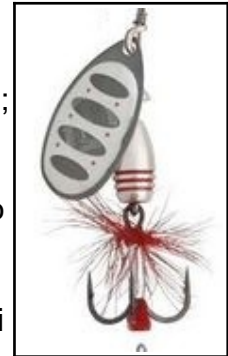

Umělá muška a vláčecí nástrahy

Rybářství, č. 11, 1995

Aby mi bylo rozuměno: Nejde mi o posuzování úspěšnosti vyznavačů přívlače a muškaření. A už vůbec ne o jakési jejich „etické poměřování“. Tato úvaha bude jen a jen pohledem na vláčecí nástrahu a umělou mušku; čím se liší, co je spojuje a jak se mohou vzájemně obohacovat. Proč téma právě takové? Podnětem mi byla věčná otázka muškařů, zda naše nástraha, umělá muška, má být přesnou napodobeninou hmyzu nebo jeho impresionistickým ztvárněním. Zdá se, že rybáře holdující přívlači taková otázka příliš netrápí. Dávno ji mají vyřešenou. Jen ti nejméně zkušenější si ještě z nepřeberné nabídky třpytek, woblerů a twistrů vyberou věrnou kopii ryby - gumovou rybičku. Ta jim pak nevyužita zdobí sbírku nástrah po zbytek jejich rybářské kariéry.

Nástraha jako podnět chování

O mušce zpravidla hovoříme jako o výhradně optickém signálu, i když jako spouštěč nemusí být zanedbatelný ani vzruch (povrchová vlna) vyvolaný dopadem mušky do vody. Připomeňme si naši občasnou taktiku lovu pstruhů, kdy záměrně cílíme muškou k ocasní partii ryby, evidentně mimo prostor jejího monokulárního vidění. Tehdy je uchopení nástrahy více dílem reflexu než standardního potravního chování. Vlácená nástraha (tedy i streamer, bak), jak je notoricky známo, má pro dravce představovat ryбку, nepominutelnou potravní základnu většiny dravců. Které signály a jejich kombinace mohou obecně vyvolat potravní chování:

- **optický signál** - pohyb, tvar, velikost, barva, třpytivost
- **hydrodynamický signál** - převážně souvisí s pohybem. Patří sem vírové proudění, povrchová vlna, turbulence hydrodynamického pole
- **zvukový signál** - frekvence a intenzita zvuku
- **chemický signál** - pachová stopa chemického atraktantu. Lze předpokládat, že feromon vyvolávající ochranné chování (např. poraněné střevo) je současně chemickým signálem vyvolávajícím potravní chování dravce. Každý z uvedených signálů může být sám o sobě podnětem vyvolávajícím určité jednání. Mohou se však kombinovat, působit společně, čímž se síla podnětu může výrazně zvýšit. Samozřejmě lze zvýšit sílu podnětu zvětšením určité části celého podnětu. Nejedná se však o „matematický součet“, ale o vzájemné zastupování jednotlivými složkami. Nejrychlejší a nejúčinnější je, když jsou zastoupeny všechny komponenty. V etologii o řečeném hovoříme jako o posilování podnětu. Z pohledu sdružování a posilování podnětu bude tedy vlácená nástraha proti umělé mušce ve výhodě. O úspěšnosti mrtvé ryby na velké pstruhy se netřeba šířit, každému je zřejmé. V dalším budeme porovnávat v obecné rovině vlácenou nástrahu s umělou muškou. Streamer, bak, trubičkové mušky, muddlery a spuddlery tvoří jakýsi nenásilný přechod mezi diskutovanými nástrahami a současný rybářský řád je také jako vlácené nástrahy vnímá. V každém případě je to styčná plocha, kterou mohou proudit do ortodoxně pojímané muškařiny nové pohledy na mušku jako podnět potravního chování a obohatit ji o inspirující principy z oblasti taktiky lovu a vazačské invence.

Optický signál

Charakter pohybu

má u dravých druhů ryb význam nejvyšší. Vláčená nástraha vesměs představuje poraněnou nebo nemocnou rybkou. Stejně jako predátor z třídy savců si vytypuje z nám těžko postřehnutelných znaků nemocného nebo jinak hendikepovaného jedince, na kterého se soustředí, stejně tak je pro pstruha nejsnadnější kořistí poraněná nebo nemocná rybkou. Proto takový důraz na vedení nástrahy: Kolébavý pohyb, vyklánění z podélné osy, klesání ke dnu, nové vzchopení se a pokračování v pohybu. Doplnky z peří pak jen celkový dojem svým vláním při vedení vodou umocňují. Tedy taktika lovu - vedení nástrahy - hraje roli nejdůležitější. Ani při lovu s umělou muškou není její pohyb zanedbatelný. Připomeňme si nejtýpčtější mušku - chrostíka. Pupy chrostíka jsou nejčastěji brány při stoupání ode dna ve vodním sloupci. Tedy ve fázi vedení mušky, kdy sami aktivně napomáháme stoupání mušky, nebo tak za nás činí proud napínající šňůru v závěrečné fázi chodu mušky. Pro dospělé chrostíka je zase charakteristický trhaný „cik-cak“ pohyb proti proudu nebo napříč proudem. To je jen jeden příklad, ostatní bychom lehce společně našli. V hierarchii klíčových znaků však - na rozdíl od vláčených nástrah - přisuzujeme pohybu mušky význam spíše druhořadý. Rád bych však dodal: Kdy a které!

Rychlost pohybu

byla důkladně studována ichtyology zabývajícími se průmyslovým mořským rybolovem. Statistickými metodami určili, že pro různé druhy dravců existují rozmezí rychlosti pohybu nástrahy, kdy jsou záběry nejčetnější. Zde je tedy muškař se streamerem v jisté výhodě proti lovcovi s těžkou třpytkou, protože má větší možnosti volby rychlosti své nástrahy, asi takovou jako při přívlači s mrtvou rybkou, wobblерem, twisterem. Jde jen o „maličkost“ - zvolit správnou rychlost.

Velikost a tvar

Zatímco se u umělé mušky kladou zpravidla tyto atributy na první místo, u vláčecích nástrah jsou až na místě dalším. Co se tvaru týká, je typickými dravci upřednostňován podlouhlý tvar, ale není to bezpodmínečnou podmínkou. Zajímavý je výsledek výzkumu, který stanovil jako rozhodující pro četnost kladných reakcí dravce na nástrahu poměr délky nástrahy (I) k délce těla dravce (L). Tento poměr je různý pro jednotlivé druhy. Mimoděk se nám připomíná rybářské úsloví „Do velké huby velké sousto“. Např. pro lososa je tento poměr, I/L, stanoven na 0,07 - 0,09. Pro metrové lososy by byla nástraha 7 - 9 cm nejúčinnější, na asi čtyřcentimetrovou nástrahu lze očekávat v průměru nejvyšší četnost záběrů půlmetrových lososů. Zde bych rád eventuálním kritikům připomenul, že při posuzování četnosti záběrů je třeba vzít v potaz i procentuální zastoupení velkých jedinců v populaci. Tento závěr je třeba zohlednit i při výběru streamerů a baky, ale to již každý zkušenější muškař ví.

Barva a třpytivost

Rybářský výzkum zcela jednoznačně doložil, že přednostně a kladně reagují dravci na vláčené nástrahy výrazných barev a třpytivosti. Toto jsme si ověřili v praxi i s různými muškovými dráždidly, přičemž kombinace barev, kombinace barvy a třpytivosti je vždy úspěšnější než barva jediná. McClane, známý americký rybářský publicista, uvádí tyto úspěšné kombinace barev pro baky a streamery k lovu pstruhů potočních: Hnědá - bílá, černá - bílá, zelená - bílá. Porovnejme s kombinacemi, jakým pro stejné nástrahy a ryby dává přednost zkušený vsetínský specialista v lovu streamerem Ing. Milan Steuer: Černá - stříbrná, hnědá - zlatá, zelená - žlutá - červená. Dosud jsme hovořili o barvě, tedy o světle nástrahou odraženém. Účinným optickým signálem je však také světlo nástrahou

vydáváné - emitované. Biologové prokázali a sportovní rybáři potvrdili kladné reakce většiny ryb i na velice slabé zdroje světla (nejlépe přerušovaného, „pulzního“), zvláště pak světla z oblasti vlnových délek odpovídající zelené až žlutozelené. Vhodné materiály se zelenou luminiscencí pro vázání mušek jsou již dnes v obchodech pro vazače k dispozici.

Hydrodynamický signál

Porovnávat umělou mušku a vláčecí nástrahy z tohoto hlediska znamená vstoupit na tenký led dohadů a nepodložených kalkulací. Nicméně si myslím, že i u mušek, konkrétně streamerů, baků, muddlerů a spudlerů může tento signál sehrát roli posilovače podnětu. Jeden takový příklad byl již uveden v úvodu. Dále: Kruhový terčik flitru za očkem na raménku streamerového háčku (podle Mosera) možná svými vibracemi právě posiluje podnět. Jsou tu i speciálně tvarované hlavy muddlerů, a to jen za účelem vyvolání „vzruchů“ působících na postranní čáru ryby. Obecně lze říci, že záleží na velikosti hydrodynamického signálu, bude-li reakce ryb na něj kladná nebo vyvolá-li ochranné či obranné chování. U třpytek, zvláště třpytek rotačních, je tato záležitost dovedena téměř k dokonalosti, u streamerů a baků můžeme zatím jenom předpokládat, že vzruch způsobený pohybem nástrahy vodou se rovněž podílí na výsledném efektu.

Zvukový signál

Zvukové vláčecí nástrahy dávno nejsou mezi rybáři posledním hitem a opět jsou to výsledky seriózního ichtyologického výzkumu, které potvrzují jejich účinnost a zvukový signál jako posilovač podnětu potravního chování ryb ve stádiu apetence. Samozřejmě že adekvátní odpověď na podnět závisí na charakteru a síle signálu a fyziologickém stavu ryb. Muškař na zvukové signály, které by se mohly příznivě při muškaření uplatnit asi musí rezignovat. Snad by se dalo uvažovat i o jakémisi akustickém signálu při lovu se streamerem nebo muškovým dráždidlem bohatěji opatřenými lametkami. Ty by mohly při pohybu vodou vydávat určitý šum a chrastění s atraktivními účinky na ryby, ale to je skutečně jen mnou vykonstruovaná domněnka. Stejně tak bychom mohli uvažovat o zvucích doprovázejících chod jigu po štěrkovém dně řeky. Je tu tedy široký prostor jak pro teoretické úvahy a kalkulace, tak pro praktickou vazačskou invenci, protože „každý signál je dobrý“, vzbudí-li u motivovaných ryb kladnou reakci.

Chemický signál

jako podnět vyvolávající u motivovaných ryb potravní chování je už zcela mimo náš muškařský mikrosvět. A pomineme-li již výše zmíněnou mrtvou rybku, ani u vláčených umělých nástrah není příliš rozšířen. V katalogích narazíme na třpytky jejichž tělo je upraveno jako zásobník pro chemický atraktant, z Ameriky si někteří rybáři dovezli twistery parfémované pachem červů, ale zkušenosti s nimi nejsou zatím takové, aby bylo možné oddělit „dojmy“ od statisticky podložených faktů. Na základě sdělení hodnověrných rybářů, dobrých a skutečně kritických pozorovatelů, musíme připustit, že pachová stopa - chemický signál - zřejmě dosti výrazně posiluje podnět potravního chování. K preparaci mušek (mám především na mysli streamery, baky a muddlery) jsme zatím nesáhli, ale kdo tu může být prorokem?!

Závěr

Touto úvahou jsem chtěl ukázat, že ono dilema - přesná napodobenina či imprese - je u vláčených nástrah dávno a jednoznačně vyřešeno. Skutečně účinná vláčená nástraha rozhodně není přesnou napodobeninou přírodního vzoru. Je to doslova vypreparovaný

nosič možných potravních signálů v různém zastoupení, které činí z těchto nástrah nadnormální spouštěč. Prostě „fantómová“ rybka. Na omluvu nás muškařů budiž konstatováno, že se na vývoji vláčecích nástrah podíleli nejen výrobci rybářských potřeb, ale hlavně renomovaní ichtyologové zabývající se otázkami průmyslového mořského rybolovu. Navíc je muškařská problematika složitější. Složitost vyplývá z početnosti hmyzích druhů a jejich životních projevů, k tomu v různých fázích jejich životního cyklu. Tak rozmanité nabídce přizpůsobuje ryba své potravní chování ve stadiu apetence. A muškař se rybě musí přizpůsobit volbou mušky a taktikou lovu. Muška sama by měla, stejně jako vláčená nástraha, být v první řadě nositelem klíčových znaků kořisti, tak zvýrazněných, aby muška byla oním nadnormálním podnětem. Nic více, nic méně!